

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 382/2022-25

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátom Mgr. Petrom Arendackým, Železničiarska 13, Bratislava, proti uzneseniu Okresného súdu Bratislava III č. k. 52 Er 891/2015-57 z 26. januára 2022 v spojení s opravným uznesením č. k. 52 Er 891/2015-62 z 18. februára 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Okresného súdu Bratislava III č. k. 52 Er 891/2015-57 z 26. januára 2022 v spojení s opravným uznesením č. k. 52 Er 891/2015-62 z 18. februára 2022 **boli porušené** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Okresného súdu Bratislava III č. k. 52 Er 891/2015-57 z 26. januára 2022 v spojení s opravným uznesením č. k. 52 Er 891/2015-62 z 18. februára 2022 **zrušuje a vec v r a c i a** Okresnému súdu Bratislava III na ďalšie konanie.
3. Okresný súd Bratislava III **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania vo výške **410,26 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 9. mája 2022, prijatou na ďalšie konanie uznesením ústavného súdu č. k. I. ÚS 382/2022 z 23. júna 2022, domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy

Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto nálezu. Navrhla napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka ako povinná v exekučnom konaní podala na okresnom súde návrh na zastavenie exekúcie a zároveň návrh na povolenie odkladu exekúcie. Dôvodila tým, že okresný súd je aj v exekučnom konaní povinný skúmať, či je rozhodcovský rozsudok (exekučný titul) zákonný, pričom jedným zo základných predpokladov zákonnosti rozhodcovského rozhodnutia je existencia platnej rozhodcovskej zmluvy, ktorá by zakladala právomoc rozhodcovského súdu. V danom prípade však podľa jej názoru táto podmienka nebola splnená.

3. Okresný súd uznesením z 25. januára 2018 vydaným vyšším súdnym úradníkom zamietol návrh sťažovateľky na zastavenie exekúcie a nepovolil odklad exekúcie. Ku kľúčovej námietke sťažovateľky uviedol, že rozhodcovská zmluva nebola súčasťou zmluvy o revolvingovom úvere, ale bola spísaná oddelene na samostatnej listine, pričom sťažovateľka vyslovila súhlas s tým, že akékoľvek spory medzi zmluvnými stranami budú riešené cestou príslušného súdu v súdnom konaní alebo v rozhodcovskom konaní a že výber jednej z alternatív riešenia sporov spočíva na žalobcovi. Sťažovateľka svojím podpisom potvrdila, že súhlasí s uzatvorením rozhodcovskej zmluvy. Z uvedeného okresný súd vyvodil, že nedošlo k oslabeniu práv spotrebiteľa a rozhodcovská zmluva nespôsobila hrubý nepomer v právach a povinnostiach medzi oprávneným a sťažovateľkou. Neprijal tvrdenie sťažovateľky o tom, že je neprijateľnou zmluvnou podmienkou, ak je výber riešenia sporov ponechaný na žalobcovi, pretože podľa jeho názoru je logické, že ten, kto podáva návrh na začatie konania, bude zároveň aj slobodne rozhodovať, na akej inštitúcii svoj návrh podá, pričom rozhodcovská doložka jasne dáva možnosť voľby medzi všeobecným súdom a rozhodcovským súdom. Tvrdenie sťažovateľky, že uzavretie rozhodcovskej zmluvy bolo podmienkou na poskytnutie spotrebiteľského úveru, považoval za nedôvodné a bezpredmetné, keď poukázal na znenie bodu 2 rozhodcovskej zmluvy, v ktorom oprávnený vyhlásil, že uzatvorenie rozhodcovskej zmluvy nie je podmienkou uzatvorenia a vykonávania zmluvy o revolvingovom úvere, sťažovateľka nie je povinná prijať návrh tejto rozhodcovskej zmluvy, a bola o tejto skutočnosti zo strany oprávneného jasne a zrozumiteľne informovaná.

4. Proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka podala sťažovateľka sťažnosť, ktorú okresný súd napadnutým uznesením zamietol. Vo výroku tohto rozhodnutia však namiesto sťažovateľky ako povinnej uviedol nesprávnu osobu (oprávneného). Keďže bolo zrejmé, že sťažnosť podala sťažovateľka, túto zrejmu nesprávnosť opravil okresný súd 18. februára 2022 vydaním opravného uznesenia.

II.

Argumentácia sťažovateľky

5. Sťažovateľka považuje napadnuté uznesenie za arbitrárne, neprekúmateľné a v príkrom rozpore s rozhodovacou praxou všeobecných súdov, ktorú ako správnu potvrdil vo svojej rozhodovacej činnosti i ústavný súd. Názor okresného súdu, podľa ktorého bola rozhodcovská zmluva uzatvorená

platne, pretože poskytovala možnosť voľby, či sa súdne spory budú riešiť pred rozhodcovským súdom alebo cestou všeobecného súdu, považuje za nesprávny. Okresný súd totiž opomenul, že túto voľbu má výlučne žalobca. Ak by bol žalovaným spotrebiteľ, tak ako tomu bolo v tomto prípade, tento nemá možnosť docieľiť, aby o predmete sporu rozhodol všeobecný súd. Súdna prax už pritom ustálila, že takéto znenie rozhodcovskej zmluvy je neprijateľnou zmluvnou podmienkou, pretože spôsobuje hrubý nepomer v právach a povinnostiach v neprospech spotrebiteľa (§ 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka), a to aj v prípade tzv. nevýhradnej rozhodcovskej doložky. Dôsledkom takto dojednanej rozhodcovskej zmluvy je, že ak dodávateľ podá žalobu na rozhodcovskom súde, spotrebiteľ sa rozhodcovskému konaniu musí podrobiť. Možnosť voľby dlžníka – spotrebiteľa je len iluzórna, reálne mu tento výber neumožňuje. Okrem toho, možnosť iniciovania sporu zo spotrebiteľskej zmluvy spotrebiteľom je skôr teoretická, a teda rozhodcovská doložka nebola v danom prípade napriek jej formulácii skutočne alternatívna. Značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa spôsobuje to, ak spotrebiteľovi jeho zmluvný partner prakticky nanúti podrobenie sa právomoci rozhodcu v dôsledku výberu medzi viacerými do úvahy prichádzajúcimi spôsobmi riešenia sporu, vykonaného takouto silnejšou stranou spotrebiteľského vzťahu. Túto nerovnováhu nie je spôsobilé eliminovať ustanovenie, ktoré prakticky rovnocennú možnosť výberu poskytuje spotrebiteľovi, avšak len pre prípad záujmu jeho samotného viesť spor. Spotrebiteľ v skutočnosti ešte pred vznikom akéhokoľvek sporu stráca právo brániť sa voči nárokom veriteľa na riadnom súde v mieste svojho bydliska. Po tomto výbere už povinný nemá faktickú možnosť podať návrh na začatie konania, resp. brániť sa pred všeobecným súdom, čím dochádza k porušeniu jeho práv. K rovnakým záverom dospel Okresný súd Banská Bystrica v mnohých exekučných konaniach, napr. sp. zn. 71 Ek 153/2017, sp. zn. 52 Ek 273/2017, sp. zn. 75 Ek 121/2017 a sp. zn. 21 Ek 260/2017, ktoré boli podrobené prieskumu ústavného súdu a bola konštatovaná ich správnosť (IV. ÚS 371/2018).

6. Sťažovateľka tiež poukazuje na to, že síce s ňou oprávnený uzavrel rozhodcovskú zmluvu na samostatnej listine, avšak napriek textu tejto zmluvy bolo jej uzavretie podmienkou na poskytnutie samotného spotrebiteľského úveru. Okresný súd sa touto námietkou sťažovateľky nijako reálne nevysporiadal, čím zaťažil svoje rozhodnutie vadou nepreskúmateľnosti. Uviedol k tomu iba to, že táto viazanosť nie je daná (bez bližšieho odôvodnenia) a že ju sťažovateľka nijako nepreukázala. Sťažovateľka však v konaní navrhla na preukázanie tejto skutočnosti dôkazné prostriedky (svoj výsluch), súd však jej návrh ignoroval a s jeho nevykonaním sa v rozhodnutí nijako nevysporiadal.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

7. Okresný súd vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti uviedol prehľad procesných úkonov v danej exekučnej veci, ktorými preukazoval postup bez zbytočných prierahov, hoci sťažovateľka nenamietala porušenie práv súvisiacich s neprimeranou dĺžkou vedenia exekučného konania, ale porušenie svojho práva na súdnu ochranu.

8. Zúčastnená osoba, ktorou je obchodná spoločnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], vystupujúca v exekučnom konaní v procesnom postavení oprávnenej, sa k podanej ústavnej sťažnosti nevyjadrila.

9. Ani sťažovateľka nadväzne nevyužila možnosť podať stanovisko k vyjadreniu okresného súdu.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskom okresného súdu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

11. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka porušenia práv sťažovateľky napadnutým uznesením okresného súdu rozhodujúcim o jej sťažnosti proti rozhodnutiu o zamietnutí návrhu na zastavenie exekúcie a na povolenie jej odkladu. Kľúčová námietka sťažovateľky uplatnená v sťažnosti sa týka spochybnenia správnosti vyhodnotenia rozhodcovskej zmluvy (uzatvorenej spolu so spotrebiteľskou zmluvou) ako platnej.

12. V prvom rade je potrebné uviesť, že vznik členstva Slovenskej republiky v Európskej únii tkvie okrem iného aj v dobrovoľnom vzdaní sa časti suverenity štátu v prospech Európskej únie. Ide pritom aj o časť suverenity pri všeobecne záväznom regulovaní spoločenských vzťahov. To jednoznačne vyplýva z druhej vety čl. 7 ods. 2 ústavy. Preto Národná rada Slovenskej republiky síce zostáva stále jediným vnútroštátnym zákonodarným orgánom (čl. 72 ústavy), nie však jediným orgánom oprávneným normovať obsah spoločenských vzťahov na úrovni zákonnej sily. Za určitých okolností teda slovenské orgány aplikujúce právo (aj sudy) musia skúmať nielen vôľu zákonodarcu, ale aj vôľu úijného tvorca zodpovedajúcej právnej regulácie, ktorá je z hľadiska právnej relevancie úpravy správania subjektov práva v právnych vzťahoch postavená na roveň, ba niekedy aj nad vôľu zákonodarcu. Formulovaná požiadavka má svoj základ v samotnej ústave, ktorá v čl. 144 ods. 1 sudcom pri rozhodovaní nepredpisuje len viazanosť zákonom ako kvalifikovaným výsledkom realizácie vnútroštátnej zákonodarnej moci, ale aj viazanosť ústavou (teda i jej čl. 7 ods. 2) i samotnou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 ústavy (III. ÚS 666/2016, ZNaU 50/2016).

13. Podľa čl. 291 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie členské štáty prijímú všetky opatrenia vnútroštátneho práva potrebné na vykonanie právne záväzných aktov Únie.

14. Podľa čl. 169 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie Únia v snahe podporiť záujmy spotrebiteľov a zabezpečiť vysokú úroveň ochrany spotrebiteľov prispieva k ochrane ich zdravia, bezpečnosti a hospodárskych záujmov spotrebiteľov, ako aj k podpore ich práva na informácie, osvetu a vytváranie združení na ochranu ich záujmov.

15. Podľa rozsudku Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-168/05 z 25. októbra 2006 (Mostaza Claro) „systém ochrany zavedený smernicou (smernica Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, pozn.) vychádza z myšlienky, že spotrebiteľ sa v porovnaní s predajcom alebo dodávateľom nachádza v znevýhodnenom postavení, pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, ako aj o úroveň informovanosti, a táto situácia ho vedie k pristúpeniu na podmienky pripravené vopred predajcom alebo dodávateľom bez toho, aby mohol vplývať na ich obsah (rozsudok z 27. júna 2000, Océano Grupo Editorial a Salvat Editores, C-240/98 až C-244/98, Zb. s. I-4941, bod 25). Tento nerovný stav medzi spotrebiteľom a predajcom alebo

„dodávateľom môže byť kompenzovaný iba pozitívnym zásahom, vonkajším vo vzťahu k samotným účastníkom zmluvy (rozsudok Océano Grupo Editorial a Salvat Editores, už citovaný, bod 27).“

16. Z čl. 291 ods. 1 a čl. 169 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, čl. 6 a 7 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách, ako aj citovaného rozsudku Súdneho dvora Európskej únie možno abstrahovať princíp zvýšenej súdnej ochrany spotrebiteľa. Súdom členských štátov Únie bolo k naplneniu tohto cieľa zverené oprávnenie skúmať povahu neprijateľných podmienok v spotrebiteľských zmluvách z úradnej moci. Z citovaného rozsudku Súdneho dvora Európskej únie možno zároveň abstrahovať požiadavku na zabezpečenie efektívnej ochrany spotrebiteľa, čoho nevyhnutným predpokladom je aktívny prístup k využívaniu onoho oprávnenia. Vo veci konajúci súd je preto dotknuté vnútroštátne právo povinný interpretovať a aplikovať eurokonformným spôsobom (porovnaj napr. Ústavný súd Českej republiky sp. zn. III. ÚS 1996/13).

17. Článok 46 ods. 1 ústavy je vyjadrením základného práva domáhať sa súdnej ochrany. Tento článok ústavy je primárnou ústavnou bázou pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany, a tým aj „bránou“ do ústavnej úpravy jednotlivých aspektov práva na súdnu a inú právnu ochranu.

18. Súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je právo na prístup k súdu. Slovenská republika, ako aj všetky jej orgány verejnej moci majú pozitívny záväzok aktívnym spôsobom zabezpečiť, aby práva a slobody garantované jej právnym poriadkom neboli oprávneným subjektom pod jej jurisdikciou len formálne garantované, ale aby tieto práva a slobody boli „prakticky a efektívne“ dosiahnuteľné.

19. Podstata zachovania prístupu súdu bola v prejednávacom prípade závislá na posúdení vyváženosti dohody o voľbe súdu (upravenej v rozhodcovskej zmluve). Pôvodná materiálna nerovnosť vzťahu dodávateľa (veriteľa) a spotrebiteľa vyžadovala pre naplnenie princípu efektívnej ochrany „slabšej strany“ potenciálnu korekciu spočívajúcu v ústupe autonómie vôle zmluvných strán, pretože striktné trvanie na požiadavke formálnej rovnosti subjektov vzťahu by nezodpovedalo vyváženiu hendikepu, s ktorým slabšia strana do vzťahu vstupovala (k tomu porovnaj Ústavný súd Českej republiky č. k. I. ÚS 3308/16 z 19. januára 2017, body 16 až 21, a východiská citované z prípadu C-168/05 Mostaza Claro).

20. Princíp „rovnosti zbraní“, t. j. princíp, že každá strana v procese musí mať rovnakú možnosť hájiť svoje záujmy a že žiadna z nich nesmie mať podstatnú výhodu voči protistrane, je *expressis verbis* vymedzený v čl. 47 ods. 3 ústavy a implicitne tvorí aj súčasť obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (IV. ÚS 157/2011, IV. ÚS 608/2013). Imanentnou podstatou uvedeného princípu je starostlivosť o vyváženosť vzťahu. Podstatou eurokonformného výkladu spotrebiteľského práva je „zabránenie tomu, aby jednotlivý spotrebiteľ bol viazaný nekalou podmienkou“, čiže úsudok všeobecného súdu o tom, či a prečo treba danú podmienku považovať za neprijateľnú. Tým sa požadovaná vyváženosť vzťahu dosahuje.

21. Predmetná vec sa týka pomerne rozsiahlej exekučnej agendy, v ktorej sa vymáhajú rozhodcovské rozsudky. Tie v zásade majú ako rozsudky štátnych súdov rovnaké pravidlá pre ich vykonanie, no v spotrebiteľských veciach existujú osobitosti. Tie majú základ predovšetkým v tzv. typovej (formulárovej) agende a tá je typická tým, že spotrebiteľ (a je jedno či je to odborník

na právo alebo menej zdatný subjekt práva) čelí tlačivu zmluvy, v ktorej vykonať úpravy je takmer iluzórne. Spravidla obchodný zástupca konajúci za dodávateľa nemá možnosti preformulovať text tlačiva zmluvy a za rutinný výsledok uzatvárania zmlúv sa považuje podpis pod všetky klauzuly vrátane tých, ktoré by cez test neprijateľnosti nemali prejsť (§ 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka).

22. Judikatúra Súdneho dvora Európskej únie bola už v čase rozhodovania okresného súdu stabilnou súčasťou judikatúry slovenských všeobecných súdov, ktorá označovala neplatne uzatvorenú rozhodcovskú zmluvu za materiálne nevykonateľný exekučný titul (Najvyšší súd Slovenskej republiky č. k. 6 Cdo 1/2012 z 21. marca 2012).

23. Okresný súd ako súd exekučný preskúmal námietku sťažovateľky o neplatnosti rozhodcovskej zmluvy, pričom svoj záver o jej neopodstatnenosti založil na tom, že rozhodcovská zmluva nebola súčasťou zmluvy o revolvingovom úvere, ale spísaná oddelene na samostatnej listine, ako aj na tom, že nebola podmienkou jej uzavretia, a sťažovateľke bola zachovaná možnosť výberu medzi uzavretím a neuzavretím rozhodcovskej zmluvy.

24. V súvislosti s týmto záverom musí ústavný súd prisvedčiť sťažnostnej argumentácii sťažovateľky, že problematikou vyhodnocovania platnosti rozhodcovských zmlúv, resp. rozhodcovských doložiek všeobecnými súdmi sa už ústavný súd vo svojej rozhodovacej činnosti zaoberal (IV. ÚS 371/2018, III. ÚS 272/2020, III. ÚS 60/2020, IV. ÚS 38/2020), pričom závery uvedené v týchto veciach sú aplikovateľné i na jej prípad. Ústavný súd na tieto závery na tomto mieste poukazuje bez potreby ich detailnejšej rekapitulácie.

25. Ak okresný súd považoval za relevantný fakt, že rozhodcovská zmluva „*nebola súčasťou zmluvy o revolvingovom úvere*“ a ani podmienkou jej uzavretia, ústavný súd už k tomu uviedol, že takáto úvaha naráža na samotnú podstatu ochrany pred neférovými klauzulami v rámci formulárovej agendy (III. ÚS 60/2020). Je pravdou, že ak by si spotrebiteľ skutočne individuálne vyjednal zmluvnú podmienku, súdnej *ex officio* kontrole by tento fakt naozaj bránil (§ 53 ods. 1 *in fine* Občianskeho zákonníka; *alebo ak boli neprijateľné podmienky individuálne vyjednané*). Napríklad, ak by spotrebiteľ výslovne žiadal dodávateľa, že by sa rád odklonil od formulárov používaných dodávateľom a rád by uzavrel zmluvu podľa vlastnej dikcie, vlastného textu v odklone od tlačív dodávateľa. To ale zjavne nie je predmetný prípad. Nič nenasvedčuje tomu, že by sťažovateľka musela oprávneného nahovárať na uzavretie rozhodcovskej zmluvy a že si text zmluvy vymienila. Tlačivo rozhodcovskej zmluvy pripravil dodávateľ. Zo žiadneho aktu teda nemožno vysledovať situáciu, že by sťažovateľka individuálne vyjedнала rozhodcovský kontrakt. Takou situáciou nie je ani fakt, že rozhodcovská zmluva bola uzatvorená samostatne na osobitnej listine (v dôsledku čoho by mala mať charakter individuálneho dojednania nespádajúceho pod súdnu kontrolu zmluvných podmienok v spotrebiteľských zmluvách). Individuálnosť vyjednaní totiž nie je závislá od fyzického oddelenia časti dojednaní od iných, ale v preukázanej možnosti spotrebiteľa ovplyvniť znenie formulárovej zmluvy predkladanej mu dodávateľom. Keďže rozhodcovská zmluva bola navrhnutá vopred, a ide o predbežne formulovanú štandardnú zmluvu, mal sa okresný súd zaoberať pochybnosťami z toho vyplývajúcimi, teda napríklad či sťažovateľka mala možnosť ovplyvniť výber rozhodcovského súdu, ktorý prejednal spotrebiteľský spor, alebo vybrať miesto rozhodcovského konania a súčasne či bol zoznam rozhodcovských súdov oprávneným určený vopred. Vznik spotrebiteľskej rozhodcovskej zmluvy totiž vyžaduje individuálne rozhodnutie spotrebiteľa a jeho slobodnú voľbu o tom, že si vymieňuje spotrebiteľské

rozhodcovské konanie, a to preukázateľne. Dlužník, ktorému je predložená typová zmluva v predtlačí, nemá vzhľadom na takúto podobu zmluvy v zásade reálnu možnosť ovplyvniť jej obsah, o to viac možno mať pochybnosti, či si je vedomý všetkých dôsledkov, ktoré so sebou dojednanie rozhodcovskej zmluvy nesie.

26. Argument okresného súdu spočívajúci v tom, že rozhodcovská zmluva dávala možnosť voľby, či sa prípadné spory budú riešiť pred rozhodcovským súdom, alebo cestou príslušného súdu, a teda podľa jeho názoru nespôsobuje hrubý nepomer v právach a povinnostiach medzi dodávateľom a spotrebiteľom, stráca na presvedčivosti. Predmetná rozhodcovská zmluva síce dáva na výber žalujúcej strane medzi všeobecným a rozhodcovským súdom, avšak v konečnom dôsledku bol výber súdu na žalobcovi, pretože v prípade, že sa žalobca rozhodne podať žalobu na rozhodcovský súd, vyberie niektorý z uvedených rozhodcovských súdov a možnosť voľby dlžníka – spotrebiteľa je len iluzórna a reálne mu tento výber neumožňuje. Možnosť iniciovania sporu zo spotrebiteľskej zmluvy aj spotrebiteľom treba považovať za skôr teoretickú (keďže tu spektrum potenciálnych požiadaviek spotrebiteľa nesplnených druhou stranou zmluvného vzťahu je zjavne veľmi obmedzené, pričom do takéhoto spektra samozrejme nemôže patriť žaloba o zrušenie rozhodcovského rozsudku predpokladajúca prvotnú voľbu prejednávania a takto i rozhodnutia sporu rozhodcom). Rozhodcovská zmluva nebola napriek jej formulácii skutočne alternatívna. Značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa spôsobuje už to, ak spotrebiteľovi jeho zmluvný partner prakticky nanúti podrobenie sa právomoci rozhodcu v dôsledku výberu (medzi viacerými do úvahy prichádzajúcimi spôsobmi riešenia sporu) vykonaného takouto silnejšou stranou spotrebiteľského vzťahu. Túto nerovnováhu nie je spôsobilé eliminovať ustanovenie, ktoré prakticky rovnocennú možnosť výberu poskytuje spotrebiteľovi, avšak len pre prípad záujmu jeho samotného viesť spor (teda len v tom prípade, ak sa spotrebiteľ rozhodne sám stať žalobcom a niečo od svojho zmluvného partnera požadovať). Keďže výber súdu spočíval v konečnom dôsledku absolútne a jedine na výbere strany podávajúcej žalobný návrh (čo je pri spotrebiteľskom úvere pravidelne veriteľ), rozhodcovská zmluva dala sťažovateľke možnosť výberu súdu do rúk iba naoko.

26.1. Ostrážitosť okresného súdu pri hodnotení rozhodcovskej zmluvy bola teda na mieste o to viac, že neprijateľnosť rozhodcovskej zmluvy je skrývaná prostredníctvom zložitosti formulácie podmienky voľby súdu. Vzhľadom na to sa nejaví byť opodstatnené ani odkazovanie na jej individuálne vyjednanie, pretože je málo pravdepodobné, že spotrebiteľ pri bežnom čítaní (obe zmluvy mali byť podpísané v jeden moment) textu odhalí maskovanú podstatu rozhodcovskej zmluvy spočívajúcu v sofistikovanej uzurpácii práva voľby súdu [(a to je podstatou „nekalého“ správania); bližšie pozri III. ÚS 272/2020].

27. Napokon ani argumentácia okresného súdu, že sťažovateľka mala možnosť výberu medzi uzavretím a neuzavretím rozhodcovskej zmluvy, nie je ústavne udržateľná. Aj pri hlavnej úverovej zmluve sťažovateľka stála pred voľbou, či ju „uzavrieť alebo neuzavrieť“, no po jej uzavretí napokon niet pochybností o existencii dôvodov na vykonanie *ex officio* súdnej kontroly. Uvedená obrana súdu má spoločné znaky s euronekonformnou argumentáciou zužujúcou problém *ex officio* súdneho prieskumu na argument „nemala podpísať“. Iba podpísané zmluvné podmienky (pri písomnej forme) totiž môžu byť predmetom súdnej kontroly. Inými slovami, niet v zásade dôvod kontrolovať nepodpísané zmluvy [(pri obligatórnej písomnej forme); III. ÚS 60/2020].

28. Na základe uvedeného ústavný súd konštatuje, že okresný súd pri preskúmaní rozhodcovskej zmluvy, čo sa týka dohody strán smerujúcej k voľbe súdu, rezignoval na princíp efektívnej ochrany spotrebiteľa, ktorý je, spočívajúc v princípe rovnosti zbraní, súčasťou základného práva na súdnu ochranu. Tým teda došlo zo strany okresného súdu k neprípustnému zásahu do základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny (bod 1 výroku nálezu). Keďže medzi obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (resp. čl. 36 ods. 1 listiny) a obsahom práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (m. m. II. ÚS 71/97), ústavný súd vyslovil zároveň porušenie práva sťažovateľky na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (rovnako bod 1 výroku nálezu).

29. Vychádzajúc z čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúcemu § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde, vzhľadom na vyhovenie ústavnej sťažnosti ústavný súd napadnuté rozhodnutie okresného súdu v spojení s opravným uznesením zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

30. Po vrátení veci na ďalšie konanie bude úlohou okresného súdu znova sa zaoberať návrhom sťažovateľky na zastavenie exekúcie, riadiac sa právnymi názormi ústavného súdu vyslovenými v tomto náleze (§ 134 zákona o ústavnom súde).

V.

Trovy konania

31. Ústavný súd priznal sťažovateľke nárok na náhradu trov konania (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) za dva úkony právnej služby v celkovej sume 410,26 eur (bod 3 výroku nálezu). Pri výpočte trov konania vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3 a 16 ods. 3 vyhlášky). Základná sadzba tarifnej odmeny za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) je 193,50 eur a hodnota režijného paušálu je vo výške 11,63 eur.

32. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. decembra 2022

Miloš Maďar
predseda senátu